

Kunnskapsdepartementet

Deres ref. 26/3224

Oslo, 22. september 2026

**Høringsuttalelse til forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven
- krav om at trykte læremidler skal være tilgjengelige i grunnskolen**

Retten til trykte læremidler må også gjelde for videregående opplæring

Norsk Lektorlag støtter regjeringens ambisjon om å styrke elevenes tilgang til trykte læremidler. Forslaget anerkjenner en voksende forskningslitteratur som viser at trykte tekster fortsatt bør ha en sentral plass i skolen.

Vi mener imidlertid at Kunnskapsdepartementet ikke gir en god begrunnelse for hvorfor denne retten kun skal gjelde elever i grunnskolen, og ikke elever i videregående opplæring. Særlig for de studieforbereidende utdanningsprogrammer, der utvikling av avanserte leseferdigheter og forberedelse til høyere utdanning er en sentral del av samfunnsoppdraget, må skolen legge til rette for lesing av lengre, sammenhengende tekster i lærebøker.

Norsk Lektorlag ber Kunnskapsdepartementet om å:

- Inkludere videregående opplæring i § 15-6, eksempelvis:

Utstyr og læremiddel

Skolane skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel. Kommunen skal sørge for at trykte læremiddel og læringsressursar er tilgjengelige i grunnopplæringa.

- følge opp med nødvendig finansiering til kommuner og fylkeskommuner
- legge til som premiss at de trykte læremidlene som tilbys i skolen skal være oppdaterte etter gjeldende læreplanverk.

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

Videregående opplæring er mest digitalisert

Forskning fra eksempelvis NIFU og SINTEF viser at videregående opplæring har kommet lengst i overgangen til digitale læremidler. Tilgangen til digitale læremidler er i dag større i videregående opplæring enn i grunnskolen. Gjennom de siste årene har fylkeskommunene investert betydelig i elev-PC-ordninger, digitale læreverk (som NDLA) og lisensbaserte læremidler. Mange skoler har i dag læremiddelporteføljer som i hovedsak er digitale.

Samtidig er det nettopp i videregående opplæring elevene møter de mest omfattende og krevende fagtekstene. På studieforberedende utdanningsprogrammer skal elevene utvikle ferdigheter som forbereder dem på universitets- og høyskoleutdanning: analyse av komplekse tekster, kritisk lesing, begrepsforståelse og faglig fordypning. Dersom målet er å styrke leseforståelse, faglig fordypning og studieforberedthet gjennom Fullføringsreformen, er det derfor vanskelig å argumentere for at tilgangen til trykte læremidler er mindre viktig i videregående enn i grunnskolen. Dermed er det et paradoks at departementet foreslår at kommunenes plikt til å sørge for trykte læremidler kun skal gjelde grunnskolen, og ikke favne hele grunnopplæringen.

Forskningen tilsier at papir fortsatt har en viktig funksjon

Internasjonal forskning viser at lesing på papir ofte gir bedre leseforståelse enn lesing på skjerm når tekstene er lange og komplekse. Delgado mfl. (2018) fant i en omfattende metaanalyse at det eksisterer en såkalt «screen inferiority effect», og at forskjellen mellom papir og skjerm blir tydeligere ved lengre tekster og oppgaver som krever grundig forståelse.

Forskningsgrunnlaget peker i retning av at lesing av lengre, sammenhengende tekster på papir gir bedre forutsetninger for dybdelesing, forståelse og læring enn skjermlesing, særlig når lesingen er krevende og tekstene er lange. Dette er spesielt relevant for studieforberedende utdanningsprogrammer, hvor elevene skal utvikle kompetanse for akademisk lesing og håndtering av omfattende fagtekster.

Den amerikanske lese- og hjerneforskeren Maryanne Wolf viser til at elever trenger systematisk trening i den typen konsentrert og utholdende lesing som tradisjonelt har vært nært knyttet til lengre papirtekster.

For elever som skal videre til høyere utdanning, er dette avgjørende. Akademiske studier innebærer omfattende lesing av faglitteratur, forskningstekster og lengre

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

resonnementer. Dersom skolen skal oppfylle sitt studieforberedende mandat, må elevene få anledning til å utvikle slike leseferdigheter gjennom hele skoleløpet.

Norsk forskning peker i samme retning. Mangen, Walgermo og Brønnick (2013) fant at elever som leste en tekst på papir presterte bedre på leseforståelsestester enn elever som leste den samme teksten digitalt. Resultatene understøtter at papir kan gi fordeler når elever skal orientere seg i lengre tekster og skape oversikt over innhold og struktur. I høringsnotatet trekker departementet fram Skjermbrukutvalgets vurderinger:

«Skjermbrukutvalget pekte på at studier viser at elever har dårligere leseforståelse etter å ha lest en tekst på skjerm sammenlignet med papir. Skjermer er særlig dårlig egnet til å lese lengre, sammenhengende informasjonstekster. Utvalget pekte videre på at gode leseferdigheter er viktig for at elevene skal mestre skolen og utvikle den nødvendige kompetansen i de fleste fag. I lys av utviklingen mot stadig mer multimodale og kortere tekster både på skjerm og i lærebøker, mente de det trolig er desto viktigere at elever får tilstrekkelig med trening i å lese ren tekst, og spesielt lengre sammenhengende tekster.

Utvalget mente at forskningsfunnene knyttet til lesing er tilstrekkelig tydelige på at lesing av lengre, sammenhengende tekster er viktig for å utvikle gode leseferdigheter, men også for å utvikle kognitive ferdigheter som kritisk tenkning, og å stå i oppgaver som krever konsentrasjon og oppmerksomhet over tid. Det er særlig elever med lave leseferdigheter som får mindre utbytte av å lese på skjerm. Utvalget anbefalte derfor at mer av lesingen i skolen bør foregå med trykte bøker.»

De svake leserne tar også videregående

I PISA 2025 ser vi at 34 % av 15-åringene presterer under nivå 2 i lesing. Dette er kullet som nå går i Vg2 i videregående opplæring. Siden vi i Norge verken har faste inntakskrav til utdanningsprogrammene i videregående opplæring, landsdekkende tilbud om et 11. skoleår eller innføringsfag før videregående for dem som mangler de nødvendige forkunnskapene til å starte læringen på videregående nivå, vil det være kritisk å sørge for at nasjonalt lovverk sikrer bedre tilgang til trykte læremidler - også i videregående.

Lærere har i dag ikke alltid et reelt valg

Godt utviklede læremidler er nødvendige verktøy i undervisningen. Underviseren skal ha reell påvirkning på valg og bruk av digitale læremidler og trykte lærebøker.

Lærere og lektorer har ansvaret for å avgjøre det pedagogiske opplegget og hvilke

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

læringsressurser og læremidler som benyttes. Men i praksis er valgfriheten begrenset av hvilke læremidler skoleeier har valgt å finansiere.

Ved mange videregående skoler er trykte læreverk ikke lenger tilgjengelige i tilstrekkelig omfang. Dersom fylkeskommunen kun har anskaffet digitale læreverk, står læreren i realiteten uten mulighet til å velge trykte læremidler, uansett hva de faglige og pedagogiske vurderinger tilsier.

Valget mellom papir og skjerm blir dermed ofte ikke tatt av læreren som kjenner faget og elevgruppen, men av økonomiske og administrative beslutninger på systemnivå.

Lovfesting av krav om tilgjengelige trykte læremidler er et viktig grep for å sørge for at lærernes metodefrihet kan bli mer reell. Lærere og lektorer gjennom hele skoleløpet må ha tilgang til et bredt spekter av kvalitetsmessig gode læremidler og kunne velge format ut fra faglige hensyn. Målet må være at læremiddelvalg skjer på et godt pedagogisk grunnlag.

En lovfesting vil hindre at økonomiske hensyn fortsetter å få forrang over de pedagogiske

Høringsnotatet er ikke tydelig på hvorfor videregående opplæring er utelatt. Merknaden i høringsnotatet om at departementet *«likevel ser viktigheten av at fysiske bøker er tilgjengelige i videregående opplæring for ungdom der dette gir den beste opplæringssituasjonen»* er langt fra tilstrekkelig for å sikre at dette skjer i praksis.

Siden forskning tilsier at tilgang til trykte læremidler har betydning for leseforståelse og dybdelæring, og regjeringen har ambisjoner om å ruste elevene godt til å bli reelt studieforberedte studenter i høyere utdanning, blir spørsmålet om staten da skal kunne fortsette å la fylkeskommunenes økonomi avgjøre elevenes tilgang til pedagogisk hensiktsmessige læremidler. Lektorlaget frykter regjeringen vegrer seg for å lov feste tilgang til trykte læremidler i videregående opplæring nettopp fordi kostnadene for fylkeskommunene vil være betydelige. Nettopp derfor er det behov for nasjonale krav.

Siden forskning viser at trykte læremidler er viktige for dybdelesing og studieforberedthet, bør ikke elevenes tilgang til slike læremidler avhenge av fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom eller tidligere digitaliseringsstrategier.

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

Lektorlaget ber Kunnskapsdepartementet sørge før at opplæringsloven slår ettertrykkelig fast at kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at trykte læremidler er tilgjengelige i hele grunnopplæringen, og at dette følges opp av tilstrekkelig finansiering.

Vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus (sign.)

Leder

Lektorlaget

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512